

**17. jaanuar 2023**

**Lahend 30745/18 - distsiplinaarmenetlus ja õiglane kohtupidamine**

*Cotora vs. Rumeenia*

Artikkel 6-1

#### Asjaolud

Sündmuste toimimise ajal oli kaebaja kohtunik ning Craiova apellatsioonikohtu president. 2013. aastal korraldas justiitsministeerium konkursi erinevate Rumeenia kohtute, sealhulgas Craiova apellatsioonikohtu asepresidentide ametikohtadele. Riiklik korruptsioonivastane direktoraat teavitas kohtunike kõrgemat nõukogu (CSM) asjaolust, et kaebaja püüdis mõjutada nimetatud konkursi valikukomisjoni teatud liikmeid, et need eelistataks kahte meeskandidaati. CSM viis läbi esmase distsiplinaarjuurduse ning palus distsiplinaarosakonnal algatada kaebaja osas distsiplinaarmenetluse teiste kohtunike kutsetegevusse sekkumise pärast. Menetluses leiti, et kaebaja pani toime distsiplinaarsüüteo ning talle määrati karistus. Karistusega vähendati kaebaja kolme kuu töötasu. Kaebaja esitas selle peale kaebed, mis ei olnud tema jaoks edukad.

EIK-sse pöördudes tugineb kaebaja artiklile 6 ning leiab, et kohtud ei vaadanud piisavalt läbi tema suhtes tehtud distsiplinaartoiminguid. Samuti leidis ta, et distsiplinaarkolleegium keeldus osade tõendite vastuvõtmisest, mida ta proovis neile esitada.

#### EIK seisukohad

##### *Artikkel 6-1*

EIK leidis, et artikkel 6-1 on käesolevas asjas kohaldatav. EIK leidis vastupidiselt kaebaja väidetule, et kohtunike ja prokuröride riikliku nõukogu kohtunike distsiplinaarnõukogu oli „täieliku jurisdiktsiooniga kohtuorgan”. EIK ei tuvastanud tegureid, mis võiksid tekitada asjaomaste nõukogu liikmete erapoolikust või seada kahtluse alla nende sõltumatuse. Samuti ei näinud EIK käesoleval juhul põhjust kahelda nende objektiivses erapooletuses. Distsiplinaarkolleegiumi antud hinnang ei tundunud meelevaldne ega ilmselgelt ebamõistlik ning distsiplinaarmenetlust ei saa lugeda „ebaõiglaseks” artikli 6 lõike 1 tähenduses. Seetõttu järeldas EIK, et distsiplinaarkolleegiumi menetlus oli täitnud artikli 6 lõike 1 nõuded.

Mis puudutas asja „hilisema läbivaatamise” küsimust, siis leidis EIK, et asja läbivaatamise ulatus oli piisav.

EIK ei tuvastanud käesolevas asjas artikkel 6-1 rikkumist.

[Lahend](#) (prantsuse keeles)

[Kokkuvõte](#) (inglise keeles)

---

<sup>1</sup> Lühiülevaates kajastatud lahendite valiku aluseks on EIK enda otsingumootoris avaldatud Legal Summary’*d*.

**17. jaanuar 2023**

**Lahend 39375/19 - tõhusad õiguskaitsevahendid**

*Valaitis vs. Leedu*

Artikkel 13

### Asjaolud

15. jaanuaril 2018 avaldati kaebaja essee ühe Leedu suurema päevalehe internetiportaalis ([www.lrytas.lt](http://www.lrytas.lt)), kus viidati televisiooni lauluvõistluse (The Voice) finalistile, kes oli avalikult välja tulnud kui homoseksuaal. Essele postitati arvukalt kommentaare, mis solvasid nii kaebajat kui ka homoseksuaale üldiselt ja, kus mainiti, et homoseksuaalid tuleks Auschwitzis põletada. Peale erinevaid vaidlustamisi algatati kriminaaluurimine seoses võimaliku vaenu õhutamise ja diskrimineerimisega. Hiljem see uurimine lõpetati, sest leiti, et postitatud kommentaarid on ühekordsed arvamused, mis ei kujuta endast kuritegu. See otsus tehti kooskõlas ajakirjanduseetika inspektori büroo ekspertarvamusega. Sellele järgnesid kaebused ning EIK otsus asjas [Beizaras ja Levickas vs. Leedu](#), kus EIK väga sarnases asjas tuvastas artikkel 14 rikkumise koosmõjus artikliga 8 ning artikkel 13 rikkumise. Asjas [Beizaras ja Levickas vs. Leedu](#) leidis EIK ka, et Leedu ametivõimud peavad parandama oma reageerimist vihakuritegudele. Peale EIK otsust kriminaaluurimine taasavati. Tuvastati osade kommentaaride autorid, kuid nad vabastati kriminaalvastutusest, sest nad tegid ametivõimudega koostööd. Osa neist vabastati tingimisi kriminaalvastutusest ning osa kahtluseluseid tuvastati, kuid nende süü tõendamiseks polnud piisavalt tõendeid. Tuvastati ka, et osad kommentaarid olid tulnud välismaistelt IP-aadressidelt, mis välistas nende tegijate tuvastamise.

EIK-sse pöördudes leiab kaebaja, et Leedu ametivõimud ei rakendanud efektiivseid meetmeid, et kaitsta homoseksuaale vihakõne eest.

### EIK seisukohad

EIK märkis, et pärast *Beizarase ja Levickase* kohtuotsust 2020. aastal vaatasid Leedu ametivõimud läbi 261 protseduurilist otsust, mis olid seotud potentsiaalsete vihakõnedega või diskrimineerimisjuhtumitega. Ka Leedu ülemkohus leidis, et sõnavabadust saab piirata, kui see puudutab vihakõnet ja, et vaenu õhutamine ei tähenda ilmtingimata üleskutset vägivalle.

EIK leidis, et siseriiklik õiguskaitsevahend homofoobia kaebuste lahendamiseks on nüüd Leedus olemas kõikidel jurisdiktsiooni tasanditel. Märkimist väärrib ka see, et kohtunikele, prokuröridele ja politseinikele oli korraldatud mitmeid koolitusi, et võimaldada kriminaalõigussüsteemil vihakõnet ja vihakuritegusid ennetada, avastada ja tulemuslikult menetleda. Ka statistika näitas uuritud kuritegude arvu kasvu ja näitas, et sallimatus seksuaalvähemuste suhtes ei jäänud enam kontrollimata.

EIK leidis, et käesolevas asjas oli asja menetlemisel oluliseks faktiks see, et kriminaaluurimise taasavamisel tunnistati puudusi prokuröride varasemates otsustes. Uurimise taasavamine näitas selget ja positiivset nihet ametivõimude suhtumises seoses vihakuritegude menetlemisega ning rõhutas ametivõimude tõdemust, et seksuaalvähemuste vastane vihakõne on Leedus jõudnud kriminaalvastutuse raskusastmeni. EIK leidis, et ametivõimud on teinud *Beizarase ja Levickase* kohtuotsusest vajalikud järeldused.

EIK leidis, et asjaolu, et peale menetluse taasavamist ühtegi kommenteerijat süüdi ei mõistetud pole piisavaks, et tuvastada artikkel 13 rikkumine. EIK otsustas 6 poolt- ja 1 vastuhäälega, et konventsiooni artiklit 13 ei ole rikutud.

Otsusele on lisatud ühe kohtuniku eriarvamus.

[Lahend](#) (inglise keeles)

[Kokkuvõte](#) (inglise keeles)

**17. jaanuar 2023**

**Lahend 19475/20, 20149/20, 20153/20 ja 20157/20 - õigus era- ja perekonnaelu austamisele**

*Künsberg Sarre vs. Austria*

Artikkel 8-1

### Asjaolud

Kõik neli kaebajat on omavahel seotud. Kolm neist said oma perekonnanime "von Künsberg Sarre" oma isade päritolu järgi. Seetõttu on neil sünnist saadik olnud see perekonnanimi. Üks kaebaja võttis selle perekonnanime 2000. aastal abielu kaudu. 2017. aastal jättis Austria peakonsulaat Saksamaal rahuldamata ühe kaebaja, kes oli tol ajal veel alaealine, taotluse isikutunnistuse väljastamiseks tema registreeritud perekonnanimega "von Künsberg Sarre". Taotluse rahuldamata jätmisel viidati 1919. aasta aadli kaotamise seadusele ja selle rakendussätetele, millega sooviti vältida sünniprivileege ajalooliselt aadliga seotud perekonnanimedega. 2018. aastal tegid kohaliku omavalitsuse ametivõimud omal algatusel otsused, millega muudeti aadli kaotamise seaduse alusel ülejäänud kolme kaebaja perekonnanimi. Neile määrati uueks perekonnanimeks "Künsberg Sarre". Siseriiklikud kohtud jätsid kaebajate kaebused rahuldamata. Samal ajal kannavad kaebajate teised Austrias elavad sugulased jätkuvalt perekonnanime "von Künsberg Sarre". Kaebajate väitel ei kuulunud nad kunagi aadli hulka.

EIK-sse pöördudes tuginevad kaebajad artiklitele 8 ja 14 ning leiavad, et nende nimeõigust on rikutud ja neid on diskrimineeritud. Kaebajad juhvivad ka tähelepanu, et muud eesliited perekonnanimes, nagu "van", "de" ja "von der" jäeti aadli kaotamise seaduse ja selle rakendussätete kohaldamisalast välja.

### EIK seisukohad

#### *Artikkel 8*

EIK analüüsis, kas sekkumine oli demokraatlikus ühiskonnas vajalik. EIK leidis, et kaebajatel oli lubatud väga kaua kasutada oma esialgset perekonnanime, nimelt 43, 18, 16 ja 49 aastat. Kaebajad olid kahtlemata seotud isiklikult selle perekonnanimega, saades selle oma vanematelt või abielu kaudu, kandes seda sünnist saadik kuni 2018. aastani (esimene, kolmas ja neljas kaebaja) ning loonud ja arendanud era- ja tööalaseid suhteid selle nimega.

Seoses kaebajate argumendiga, et aadlitiitlit „von” tuleks eristada eesliitest „von” kui nimekomponendi, ei olnud siseriiklikud kohtud selgitanud, miks selle perekonnanime kasutamise keelamine oli vajalik demokraatliku võrdsuse säilitamiseks ja avaliku turvalisuse tagamiseks. EIK leidis, et formaalne viide legitiimsele eesmärgile ei saa teiste isikute õiguste tegeliku kahjustamise puudumisel õigustada isiku nimekandmise või nimevahetuse õiguse piiramist.

EIK arvestas kaebajate muret, et peale kaebajate nime muutmist kõik kaebajate pereliikmed ei olnud nüüd sama perekonnanimega (see häiris nende ühist või ühist eneseidentifitseerimist selle perekonnanimega). See õõnestas veelgi kostjariigi argumenti, et perekonnanime muutmine oli vajalik demokraatliku võrdsuse ja avaliku turvalisuse tagamiseks. Selles kontekstis pidas EIK silmas ka tõsiasja, et esialgse perekonnanime jätkuv kasutamine põhjustas vähemalt teoreetiliselt kaebajate vastutusele võtmise ja kuni kuuekuulise arestiga karistuse.

Kuigi riikidel on nimede reguleerimise osas lai kaalutlusruum, ei saa nad jätta tähelepanuta nimede tähtsusel eraisikute elus. Nime kandmise või muutmise õiguse piiramine ilma põhjendatud ja asjakohaste põhjusteta ei ole kooskõlas artikli 8 eesmärgiga, milleks on isiku enesemääramise ja isikliku arengu kaitsmine. Ametivõimude algatatud kaebajate esialgsete perekonnanimede muutmise pärast pikka varasemat aktsepteeritud kasutamist ja teiseks selle perekonnanimega isikutunnistuse väljastamisest keeldumine ei olnud proportsionaalne ametivõimude taotletava eesmärgiga. Sellest lähtuvalt tuvastas EIK artikkel 8 rikkumise.

EIK leidis, et kaebusete vastuvõetavust ja põhjendatust ei ole vaja uurida artikli 14 alusel koostoimes artikliga 8.

#### *Artikkel 41*

Kuna kaebajad ei esitanud mittevaralise ja varalise kahju hüvitamise nõuet tähtaja jooksul, siis EIK leidis, et kaebajatele ei tule välja mõista mittevaralist ja varalist kahju.

[Lahend](#) (inglise keeles)

[Kokkuvõte](#) (inglise keeles)

#### **17. jaanuar 2023**

#### **Lahend 40792/10, 30538/14 ja 43439/14 - positiivsed kohustused**

*Fedotova jt vs. Venemaa*

Artikkel 8

#### Asjaolud

Kaebajad, kolm samasoolist paari, teatasid abiellumisest oma kohalikele registriameti osakondadele. Nende teated lükati tagasi põhjusel, et asjassepuutuvad siseriiklikud õigusaktid määratlesid abielu kui "vabatahtliku abieluliidu mehe ja naise vahel", välistades seega samasoolised paarid. Kaebajad vaidlustasid need otsused, kuid edutult.

EIK-sse pöördudes kaebasid nad selle üle, et neil oli võimatu registreerida ametlikult oma suhted ning õigusvaakumi tõttu jäid nad ilma igasugusest õiguskaitsest ning seetõttu seisid nad silmitsi tõsiste raskustega igapäevaelus.

EIK leidis 13. juuli 2021. aasta [otsuses](#) ühehäälselt, et artiklit 8 on rikutud, kuna kostjariik ei ole suutnud põhjendada seda, miks samasoolistel isikutel pole võimalust oma suhtestaatust ametlikult registreerida. 22. novembril 2021 suunati asi valitsuse taotlusel suurkojale.

#### Suurkoja otsuses tähelepanu väärivad aspektid

Suurkoja otsus väärrib tähelepanu kolmest aspektist. Esiteks see on esimene kord kui EIK otsustas uurida oma jurisdiktsioonis Venemaa vastu algatatud kohtuasja pärast seda, kui Venemaa lakkas olemast konventsiooniosaline. Teiseks kinnitas EIK, et artikkel 8 toob osalisriikidele kaasa positiivse kohustuse luua õiguslik raamistik, mis võimaldaks samasoolistel paaridel oma suhet piisavalt tunnustada ja kaitsta. Kolmandaks selgitati selles lahendis riikidele antud kaalutlusruumi ulatust.

Suurkoda tuvastas artikkel 8 rikkumise ja leidis, et rikkumise tuvastamine on kaebajatele piisavaks hüvitiseks võimaliku mittevaralise kahju eest.

Otsusele on lisatud eriarvamused.

[Lahend](#) (inglise keeles)

[Kokkuvõte](#) (inglise keeles)

**17. jaanuar 2023**

**Lahend 69086/14 - tõhus uurimine ning riigi positiivsed kohustused**

*Machina vs. Moldova Vabariik*

Artikkel 3

### Asjaolud

Kaebajal on raske liikumispuue ja ta viibis 2011. aasta veebruarist kuni 2016. aasta juulini vangistuses. 2012. aasta veebruaris viidi kaebaja palvel läbi vereanalüüs, mis näitas, et ta on nakatunud C-hepatiiti (HCV) ja tal on krooniline HCV, mille aktiivsus on null. Kaebaja väitis, et sai selle haiguse 2011. Aasta mais vanglas hambaraviprotseduuril. Kaebaja kaebas sellega seoses mitmel korral erinevatele ametiasutustele, et saada endale paremaid tingimusi vangistuses ning, et tuvastataks, et tema õigusi on rikutud.

EIK-sse pöördudes tugineb kaebaja eelkõige artiklile 3 ning leiab, et ta ei saanud vangistuses piisavat arstiabi. Lisaks leiab kaebaja artiklile 13 tuginedes, et tal puudusid tõhusad õiguskaitsevahendid.

### EIK seisukohad

*Artikkel 3*

#### *Väidetav C-hepatiiti nakatumine vanglas*

EIK märkis, et kinnipidamisasutuse eest vastutavate vanglaametnike peamine kohustus on tagada kinnipidamistingimused, sealhulgas kinnipeetavatele piisav tervishoiuteenus. Riigile kehtestatud nõuded kinnipeetavate tervise suhtes võivad erineda olenevalt sellest, kas haigus on edasikanduv või mitte. Nakkushaiguste ja eelkõige tuberkuloosi, hepatiidi ja HIV/AIDSi levik peaks olema rahvatervise probleem, eriti vanglates. EIK pidas soovitatavaks, et kinnipeetavad läbiksid nende nõusolekul mõistliku aja jooksul pärast vanglasse lubamist tasuta hepatiidi ja HIV/AIDSi sõeluuringud. Ebamõistlik viivitus HCV sõeluuringul ei olnud kooskõlas kostjariigi üldise kohustusega võtta tõhusaid meetmeid HCV ja teiste nakkushaiguste edasikandumise ärahoidmiseks vanglates.

Siseriiklikud ametivõimud leidsid, et kaebaja väited olid põhjendamatud, kuna puudus teave selle kohta, et kaebajat oleks kunagi enne kinnipidamist HCV suhtes testitud. Kuigi kaebaja kaebustes viidati konkreetsetele faktidele, mida oleks saanud uurida, ei olnud siseriiklikud ametivõimud viinud läbi ühtegi sise-, distsiplinaar- ega kriminaaljuurdlust, et hinnata hambaraviteenuste kaudu vanglas nakatumise ohtu. Vangla juhtkond ei pidanud HCV-ga nakatunud kinnipeetavate üle arvestust ega viinud läbi lihtsat kontrolli, et uurida, kas mõni teine sama aja jooksul hambaraviteenust saanud kinnipeetav oli HCV suhtes positiivne.

EIK leidis, et need ebaõnnestumised olid vastuolus kostjariigi üldise kohustusega võtta tõhusaid meetmeid HCV ja muude nakkushaiguste edasikandumise ärahoidmiseks vanglates. Sellest tulenevalt tuvastas EIK selles osas artikkel 3 rikkumise.

#### *Väidetav ebapiisav arstiabi vanglas*

Kaebajal oli diagnoositud krooniline HCV, mistõttu oli oluline hinnata kaebaja tervislikku seisundit, et võimaldada talle piisav ravi. Kaebaja diagnoos näitas, et HCV oli inaktiivses faasis, kuid jäi ebaselgeks, kuidas see kindlaks tehti. Sellega seoses ei omanud tähtsust, et kaebaja oli saanud ravi, kuna piisava

arstliku läbivaatuse puudumise tõttu ei olnud HCV täpset mõju tema tervisele kindlaks tehtud ja seetõttu ei saanud talle piisavat ravi tagada. Puudusid tõendid selle kohta, et kaebajat oleks kunagi läbi vaadanud eriarst või, et väljakirjutatud HCV-ravimeid oleks kunagi tegelikult manustatud. Seetõttu ei suutnud valitsus täita oma tõendamiskohustust kaebaja piisava meditsiinilise järelevalve ja ravi olemasolu kohta kaebaja vanglas viibimise ajal. Sellest tulenevalt tuvastas EIK artikkel 3 rikkumise.

#### *Artikkel 13*

EIK leidis, et ei ole tõendatud tõhusate õiguskaitsevahendite olemasolu kaebaja kaebuse osas, mis puudutas ebapiisavat arstiabi vanglas. Seetõttu tuvastas EIK artikkel 13 rikkumise.

#### *Artikkel 41*

EIK leidis, et Moldova Vabariik peab kaebajale maksma mittevavalise kahju hüvitiseks 9800 eurot ning kulude katteks 2500 eurot.

[Lahend](#) (inglise keeles)

[Kokkuvõte](#) (inglise keeles)

#### **17. jaanuar 2023**

#### **Lahend 976/20 - õigus luua ametiühinguid ja diskrimineerimiskeeld**

*Hoppen ja AB Amber Grid töötajate ametiühing vs. Leedu*

Artiklid 11 ja 14

#### Asjaolud

Esimene kaebaja (H.Hoppen) töötas ettevõttes AB Amber Grid ja oli selle äriühingu töötajate ametiühingu liige (teine kaebaja). Ettevõtte, olles saanud Tööinspektsiooni (TDI) nõusoleku, vabastas esimese kaebaja töölt "tööandja tahtel" tööseadustiku artikkel 59 alusel seoses töötaja iseloomuga, töö käitumisega ning suhetega kolleegidega. H.Hoppen vaidlustas teise kaebaja toetusel tema vallandamise siseriiklikes kohtutes. Halduskohtud leidsid, et kaebaja vallandamine ei olnud seotud tema ametiühingu tegevusega. Tsiviilkohtud leidsid, et kaebaja vallandamine oli seaduslik ning, et ettevõtte esitatud põhjendused olid asjakohased ja piisavad.

EIK-sse pöördudes tuginevad kaebajad artiklitele 6-1, 10, 11 ja 14 ning artiklile 4-2 ning leiavad, et H.Hoppeni vallandamine oli seotud diskrimineerimisega seoses tema ametiühingutegevuse tõttu ning see kahjustas kaebaja ametiühingu loomisvabadust.

#### EIK seisukohad

#### *Artikkel 14 koostoimes artikliga 11 (töötaja) ja artikkel 11 eraldi (ametiühing)*

Siseriikliku õigusraamistiku adekvaatsus – seadusega ette nähtud võimalus iga töötaja, sealhulgas ametiühingu liikme ja juhi, vallandamine tööandja tahtel põhjustel, mis on hõlmatud tööseadustiku artikliga 59 ei saa pidada oma olemuselt ametiühingute ja nende liikmete õigustega vastuolus olevaks, kui siseriiklik õigus ja praktika tagavad piisavad kaitsed diskrimineerimise vastu ametiühingusse kuulumise tõttu. EIK leidis, et ainuüksi see, et esimene kaebaja vallandati tööseadustiku artikkel 59 alusel, ei kujuta konventsioonist tulenevate õiguste rikkumist või, et see on tõend, mis kinnitab diskrimineerimist ametiühingu tegevuse alusel.

Vastuolu tööseadustiku ja ametiühingute seaduse vahel – ametiühingute seaduse artikkel 21 lõige 1 kohustas tööandjat saama ametiühingu liikme vallandamisel ametiühingu nõusoleku, samas kui

tööseadustiku artikli 168 lg 3 Tööinspektsiooni nõusoleku. Ringkonnakohus leidis, et tööseadustiku artiklit 168 lg 3 tuli kohaldada, kuna see ei välistanud selle kohaldamisalast ühtegi töötajate kategooriat. Esimene seadussäte ei kehtinud ka tööandja tahtel ülesütlemisel. Võttes arvesse tööseadustiku ülimuslikkust vastuoluliste õigusaktide ees, ei olnud kahe õigusnormi vahelise vastuolu lahendamise viis kaebajate puhul ilmselgelt ekslik ega meelevaldne

Kas ühe oma liikme vallandamiseks on vaja ametiühingu nõusolekut? EIK leidis, et liikmesriikidel on suur kaalutusruum selles osas, kuidas on võimalik tagada ametiühinguvabadus ja ametiühinguliikmete tööalaste huvide kaitse. EIK märkis, et erinevates riikides on palju erinevaid mudeleid, mille eesmärk on kaitsta töötajaid ametiühingu tegevuse tõttu vallandamise eest.

EiÕK artiklit 11 ei saa seetõttu tõlgendada nii, et see kohustab liikmesriike oma siseriiklikus õiguses sätestama, et ametiühingu liiget või juhti ei või ametist vabastada, kui ametiühing ei anna selleks oma nõusolekut. Vastavates Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni (ILO) konventsioonides sellist nõuet ette nähtud ei ole. Sellise nõude puudumine siseriiklikus õiguses ei olnud iseenesest vastuolus kaebajatele konventsioonist tulenevate õigustega.

Vajadus algatada kaks kohtumenetlust – asjaolu, et esimese kaebaja vallandamisega seotud erinevaid küsimusi käsitleti kahes siseriiklikus menetluses (haldus- ja tsiviilmenetluses), ei olnud iseenesest vastuolus konventsiooni nõuetega. Seda eeldusel, et ei olnud asjatult menetlust venitanud ega välistatud kaebajate peamiste argumentide nõuetekohane läbivaatamine. Menetluse duaalsust kui sellist ei saa pidada konventsiooni nõuetega vastuolus olevaks.

Kokkuvõttes ei olnud EIK-l alust arvata, et siseriiklik õigusraamistik oleks olnud ebapiisav kaitsmaks kaebajaid väidetava diskrimineerimise eest ametiühingu tegevuse (töötaja) või ühinemisvabaduse väidetava rikkumise eest (ametiühing). Mis puudutab siseriikliku menetluse tõhusust, siis kuigi menetlus Tööinspektsioonis ei vastanud asjakohastele konventsiooni nõuetele, olid need puudused hiljem kohtute poolt kõrvaldatud ning kaebajatele on nii haldus- kui ka tsiviilmenetluses tagatud tegelik ja tõhus kaitse nende õiguste väidetavate rikkumiste vastu. Sellest tulenevalt ei tuvastanud EIK rikkumisi kummagi kaebaja osas.

[Lahend](#) (inglise keeles)

[Kokkuvõte](#) (inglise keeles)

**19. jaanuar 2023**

**Lahend 32667/19 ja 30807/20 - õigus oma omandit segamatult kasutada**

*Domenech Aradilla ja Rodríguez González vs. Hispaania*

Protokoll nr 1 artikkel 1

Asjaolud

Kaebajad taotlesid toitjakaotuspensioni vahetult pärast oma elukaaslase surma. Kumbki paar ei olnud abielus, kuid nad olid Kataloonia piirkonnas koos elanud üle 5 aasta, kusjuures esimene kaebaja ootas oma elukaaslase last, kui ta elukaaslane suri. Ajavahemikul, mil kaebajate taotlused olid haldusasutustes menetluses, tehti konstitutsioonikohtu otsus, millega kehtestati uus nõue, et kooselu/partnerlus peab olema vormistatud registris või notari juures vähemalt kaks aastat enne ühe isiku surma, et elukaaslase surma korral saaks taotleda toitjakaotuspensioni. Muudatuse ajendiks oli konstitutsioonikohtu soov ühtlustada kõigis Hispaania osades kehtivat õiguskorda (mõnes piirkonnas kehtis juba ametlik registreerimisnõue).

Mõlema kaebaja toitjakaotuspensioni taotlus jäeti haldusmenetluses rahuldamata. Siseriiklikud kohtud otsustasid lõpuks, et konstitutsioonikohtu otsus on kohaldatav olukordades, kus haldusotsus ei olnud veel lõplik, ja jätsid seetõttu kaebajate kaebused rahuldamata.

EIK-sse pöördudes tuginevad kaebajad eelkõige protokoll nr 1 artiklile 1 ja kaebavad selle üle, et neile jäeti määramata toitjakaotuspension.

### EIK seisukohad

#### *Protokoll nr 1 artikkel 1*

EIK märkis, et õigusakte hinnates tuleb kontrollida, kas kaebajad vastasid nende elukaaslaste surma kuupäeval toitjakaotuspensioni saamise tingimustele. Asjakohaste, sel hetkel kehtinud ja kaebajate suhtes kohaldatavate õigusaktide kohaselt ei pidanud kumbki neist olema ametlikult registreeritud konkreetsetes registris või notari juures, et saada toitjakaotuspensioni. Samuti ei olnud nende suhtes kehtinud nõuet, et selline registreering pidi olema tehtud vähemalt kaks aastat enne elukaaslase surma. Kuna nad mõlemad vastasid teistele seadusest tulenevatele nõuetele, oli vaieldamatu, et nimetatud hetkel võis mõlemal kaebajal olla „õiguspärane ootus“, et neil on õigus saada toitjakaotuspensioni. Vaatamata sellele, et kaebajad ei vastanud EIK-le avalduse esitamise ajal enam siseriiklikus õiguses sätestatud kõnealuse hüvitise saamise tingimustele, on protokoll nr 1 artikkel 1 kohaldatav.

Kaebajate toitjakaotuspensioni taotluse tagasilükkamine oli sekkumine nende õigusesse oma omandit segamatult kasutada. Vaidlustatud meetmed, täpsemalt konstitutsioonikohtu otsus ja sellele järgnenud kaebajate kohtuasjades kohaldatud õigusaktid vastasid seaduslikkuse nõudele ja lähtusid üldisest huvist kaotada varasem erinev kohtlemine elukoha alusel.

Sekkumise proportsionaalsust hinnates märkis EIK, et toitjakaotuspensioni määrati statistiliselt üldiselt naistele, kes sattusid oluliselt sagedamini ebasoodsasse või haavatavasse olukorda (oma partneritest rahaliselt sõltuvasse olukorda). Lisaks näitas statistika, et nad vajavad pärast elukaaslase surma sotsiaaltoetusi. EIK leidis, et see kaalutus on asjakohane kaebajate koormuse hindamisel. Mis puudutab konstitutsioonikohtu otsust, siis ei see kohus ega ka pärast seda vastu võetud õigusaktid ei võtnud arvesse kaebajate konkreetset olukorda (ning ka sarnases seisus olnud isikute olukorda), kellel oli täielik toitjakaotuspensioni õigus ning, kes olid taotlenud seda ametlikult enne konstitutsioonikohtu otsuse tegemist. Selliste olukordade jaoks ei olnud ette nähtud üleminekumeetmeid. Seetõttu oli vaidlustatud meede käesoleva juhtumi kontekstis ootamatu.

Teise kaebaja osas oli ainus põhjus, miks tema toitjakaotuspensioniga seotud menetlus konstitutsioonikohtu otsuse avaldamise ajal veel pooleli oli, oli tingitud ekslikust hinnangust, et ta ei täitnud viieaastase kooselu nõuet. Esimese kaebaja oli saanud kohtuotsuse, millega tunnustati tema õigust pensionile, kuid see otsus tühistati seoses uue nõudega, mis ei kehtinud ajal, mil ta taotles toitjakaotuspensioni. EIK leidis, et eeltoodu kujutab endast sisuliselt uue ja rangema nõude tagasiulatuvat kehtestamist. Nõue, et partnerlus peab olema vormistatud vähemalt kaks aastat enne ühe partneri surma, et teisel partneril oleks õigus saada toitjakaotuspensioni, oli tegelikult täiendav tagatis, mis aitas riigiasutustel ära hoida pettusi ja tagada toitjakaotuspensioni sihtotstarbeline kasutus.

Üleminekuperioodi puudumist mõistliku lahenduse leidmiseks nende üle elanud partnerite jaoks, kes nägid seadusemuudatuse jõustumist ajal, mil nende toitjakaotuspensioni taotlus oli juba menetluses, ei olnud leevendatud seadusandja poolsete positiivsete meetmetega. Kostjariik ei ole selgitanud, miks üldist huvi ei oleks saanud saavutada ilma kaebajatele nii rasket tagajärge panemata, seda enam, et vaidlustatud erinev kohtlemine oli tingitud riigiasutustest. Puudusid mõjuvad üldistest huvidest



tulenevad põhjused, mis õigustaksid üleminekuperioodi kehtestamata jätmist, et kaebajad ja samasse kategooriasse kuuluvad isikud loetaks nõuetele vastavaks ja ei oleks koheselt takistatud pensioni saamise õigust.

Muudatus seadis teatud isikute kategooriale sisuliselt uue toitjakaotuspensioni saamise tingimuse, mille tekkimist ei olnud võimalik ette näha ja mida nad ei oleks ilma üleminekuperioodita saanud pärast muudatuse jõustumist kuidagi täita. Üleminekuperioodi puudumine oli seega peamine tegur, mis mõjutas kaebajatele pandud individuaalset koormust. Vaidlustatud meede seadis kaebajatele ülemäärase koormuse.

EIK tuvastas seetõttu protokoll nr 1 artikkel 1 rikkumise mõlema kaebaja osas.

#### *Artikkel 41*

EIK leidis, et Hispaania peab maksma mõlemale kaebajale mittevaralise kahju hüvitiseks 8000 eurot ning teisele kaebajale kulude katteks 335.90 eurot.

Otsusele on lisatud kahe kohtuniku eriarvamus.

[Lahend](#) (inglise keeles)

[Kokkuvõte](#) (inglise keeles)

**19. jaanuar 2023**

**Lahend 74663/17 - õigus oma omandit segamatult kasutada**

*Korotyuk vs. Ukraina*

Protokoll nr 1 artikkel 1

#### Asjaolud

Kaebaja on raamatu autor, mille koopia tehti Interneti-veebisaidil ilma tema nõusolekuta tasu eest allalaaditavaks. Veebisait registreeriti Ameerika Ühendriikide ettevõttes ja seda vahendas Ühendkuningriigi teenusepakkuja. Allalaadimise eest tehtud maksed tehti Ukraina pangakaardile ja aktiveerimine toimus Ukraina numbrile saadetud tekstisõnumiga.

2013. aastal esitas kaebaja politseile ametliku kaebuse, milles taotles kriminaalmenetluse algatamist autoriõiguste tahtliku rikkumise eest. Uurimine on praegu veel pooleli.

EIK-sse pöördudes kaebaja kaebab tõhusa uurimise puudumise üle ja riigi suutmatuse eest kaitsta tema intellektuaalset vara.

#### EIK seisukohad

##### *Artikli 35 lõike 3 punkt b*

Kaebaja oli erialateose autor, mis ei oleks võib-olla pälvinud laialdast ärilist edu isegi ilma võimaluseta seda ebaseaduslikult alla laadida. Tema kaebuse tuum oli aga selles, et ametivõimud ei võimaldanud tal uurimise puuduste tõttu isegi kindlaks teha talle tekitatud kahju ulatust. Sellistel asjaoludel ei oleks asjakohane jätta kaebaja kaebust läbi vaatamata.

## Protokolli nr 1 artikkel 1

EIK tuletas meelde, et kui eraisiku omandi segamatut kasutamist on rikutud kuritegelikul viisil, siis tekib ametivõimudel kohustus viia läbi tulemuslik kriminaaluurimine ja vajadusel ka vastavate isikute vastutusele võtmine. Samas on uurimiskohustus vähem nõudlik kergemate kuritegude, näiteks varaliste kuritegude puhul. Seetõttu jätab riik sellistel juhtudel oma positiivse kohustuse täitmata ainult siis, kui kriminaaluurimises või süüdistuse esitamises tuvastatakse ilmsed ja tõsised puudused ([Blumberga vs. Läti](#)). Kuigi neid põhimõtteid oli varem kohaldatud sissevõtmise, finantskuritegude ja süütamist käsitlevate kohtuasjade puhul, leidis EIK, et need kehtivad *mutatis mutandis* eraisikute intellektuaalomandi õiguste riivamise suhtes ja olukorras, kus eraldiseisev tsiviilõiguslik õiguskaitsevahend ei oleks tõhus.

Valitsus ei väitnud, et siseriiklik õigussüsteem tagaks kaebaja omandiõiguste vajaliku kaitse, andes talle üldise võimaluse esitada tsiviilhagi või kasutada teisi õiguskaitsevahendeid väljaspool kriminaalõiguse valdkonda. Samuti ei väitnud nad, et kaebajal oleks olnud Ukraina seaduste alusel selliseid õiguskaitsevahendeid ühegi asjassepuutuva isiku vastu.

Autoriõiguste rikkumise eest otseselt vastutavad isikud olid kasutanud Ukraina pangandus- ja telekommunikatsiooniteenuste pakkujaid, mis kuulusid täielikult Ukraina ametiasutuste jurisdiktsiooni alla. Kõige otsesem viis nende isikute tuvastamiseks oli olnud nendelt pakkujatel teabe küsimine ja ainus tuvastatav viis neilt teavet küsida oli läbi kriminaaluurimise. EIK nõustus kaebaja seisukohaga, et kui riik on otsustanud kriminaliseerida teatud tõsised autoriõiguste rikkumise juhtumid, saab autoriõigusi rikkunud osapoolte (või osapoolte) identiteeti tegelikkuses tuvastada ainult liikmesriigi poolt. Sellega seoses võimaldas siseriiklik õigus esitada tsiviilhagi kriminaalmenetluse raames alles pärast kahtlustatava või süüdistatava tuvastamist. Samuti puudus kaebajal võimalus saada tsiviilseadustiku artikli 1177 alusel hüvitist, kuna rakendusõigusakt ei olnud veel vastu võetud. Sellest järeldub, et kuigi autoriõiguse vaidlused olid üldiselt tsiviilõiguslikud, oli käesoleva juhtumi konkreetsel asjaoludel, mis käsitlesid väidetavat kuritegu, kostjariigil protokolli nr 1 artikli 1 alusel positiivne kohustus korraldada tõhus kriminaaluurimine.

Lisaks tuvastas EIK mitmeid puudusi kriminaaluurimises, mis kokkuvõttes näitavad, et riik ei täitnud oma positiivseid kohustusi. Sellest tulenevalt tuvastas EIK protokolli nr 1 artikkel 1 rikkumise.

## Artikkel 41

EIK leidis, et Ukraina peab kaebajale maksma mittevaralise kahju hüvitiseks 750 eurot ning kulude katteks 284 eurot.

[Lahend](#) (inglise keeles)

[Kokkuvõte](#) (inglise keeles)

**19. jaanuar 2023**

**Lahend 24203/16 - liikumisvabadus**

*Pagerie vs. Prantsusmaa*

Protokolli nr 4 artikkel 2

## Asjaolud

Prantsusmaal kuulutati välja eriolukord pärast 13-14. novembril 2015. aastal Pariisi piirkonnas toime pandud koordineeritud rünnakuid. Vastutuse rünnakute eest võttis Daesh ja rünnakute tagajärjel hukkus 130 inimest. Eriolukorda pikendati mitu korda ning see lõppes 1. novembril 2017. Prantsusmaa

territooriumil pandi sel perioodil toime (või planeeriti) 18 rünnakut, millest viiel olid saatuslikud tagajärjed.

Kaebaja, radikaliseerunud islamist, pandi koduaresti ajavahemikul 22. november 2015 kuni 11. juuni 2017. Ta ei olnud koduarestis ajavahemikul 5. augustist 2016 kuni 18. jaanuarini 2017, sest siis oli ta vangis. Tema koduarest määrati siseministri viie järjestikuse korraldusega, et ära hoida terroriakt. Kaebaja esitas erinevate korralduste/määruste peale mitmeid kaebusi. Halduskohtud lükkasid kõik need tagasi.

EIK-sse pöördudes tugineb kaebaja artiklitele 8, 9 ja 14 ning protokollile nr 4 artiklile 2. Ta väidab eelkõige, et tema kohta tehtud liikumiskeelu määruel puudus piisavalt ettenähtav õiguslik alus ja see oli ebaproportsionaalne.

### EIK seisukohad

Alustuseks rõhutas EIK, et on täielikult teadlik terrorismivastase võitlusega kaasnevatest väljakutsetest ja, et konventsioon kohustab riike selle võitluse pidamisel leidma tasakaalu avalikkuse kaitsmise ja õiguste tõhusa kaitsmise vahel. Kontrolli teostamisel pöörab EIK erilist tähelepanu kuritarvitamise ja omavoli vastu kehtivate kaitsemeetmete olemusele ja praktilisele ulatusele.

#### *Protokoll nr 4 artikkel 2*

Käesolevas asjas leidis EIK esiteks, et 3. aprilli 1955. aasta seadus, mis oli vaidlustatud meetme õiguslikuks aluseks, oli piisavalt selgelt kindlaks määranud siseministri kaalutusõiguse ulatuse ja kasutamise viisid. Samuti olid selles seaduses ette nähtud sobivad kaitsemeetmed kuritarvitamise ja omavoli vastu.

Liikumiskeelu vajalikkuse juures märkis EIK, et siseminister tugines mitmetele teguritele, mis tõendasid „käitumist”, mis andis olulise ja usutava aluse, et kaebaja kujutas ohtu avalikule korrale ja julgeolekule. Kaebaja liikumisvabadust piirati terrorismi ärahoidmise eesmärgil. EIK märkis, et kaebaja liikumiskeeldu vaadati regulaarselt üle, kusjuures siseminister vaatas üle tema üksikjuhtumit kaheksa korda.

Samuti juhtis EIK tähelepanu, et kõik kaebaja suhtes tehtud haldusotsused olid siseriiklike kohtute poolt hoolikalt ja põhjalikult kontrollitud. Halduskohtutes oli tal võimalus esitada oma argumentid.

Arvestades tungivat vajadust terrorismi ära hoida ja võttes arvesse kaebaja käitumist, talle antud menetluslike tagatise ja asjaolu, et liikumiskeelu vajadust oli perioodiliselt kontrollitud, leidis EIK, et liikumiskeeld ei olnud ebaproportsionaalne.

Sellest tulenevalt leidis EIK, et protokoll nr 4 artikkel 2 polnud rikutud.

[Lahend](#) (prantsuse keeles)

[Kokkuvõte](#) (inglise keeles)